

**КАМАРОЎСКИ РЫНАК
У ІНТЭР'ЕРЫ
СПАЖЫВЕЦКІХ
ПРАБЛЕМ**

2—3 стар.

**ЦІ МАЕ «БЕЛАРУСБАНК»
КРЭДЫТ ДАВЕРУ?**

3 стар.

АСОБА

МЕЦЭНАТ Міхаіл РАСОЛАЎ
4 стар.

НОВЫЯ ВЕРШЫ Генарыя АЎЛАСЕНКІ
4—5 стар.

СА СКАРБАЎ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ БІБЛІЯТЭКІ

**Ю. ГАРБІНСКІ «БЕЛАРУСКІЯ
РЭЛІГІЙНЫЯ ДЗЕЯЧЫ ХХ СТАГОДДЗЯ»**
5 стар.

**Алена КОБЕЦ-
ФІЛІМОНАВА:
РОЗДУМ
ПРА ЛЁС БАЦЬКІ**

6—7 стар.

З ПОШТЫ Яўгена ЛЕЦКІ

6 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

1 сакавіка 2000 года

Цана 60 рублёў

№ 9 (2671)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 1955 г.

АСАЦЫЯЦЫЯ «СВЯТЛО РАДЗІМЫ»

«ЭКСПІТ» ШУКАЕ СЯБРОЎ

Яшчэ нядаўна клубная сістэма адпачынку была ў Беларусі не надта пашыранай. Сёння ж усё актыўней з'яўляюцца суполкі, у якіх свой вольны час бавяць людзі агульных інтарэсаў і захапленняў.

Клуб «ЭКСПІТ» быў створаны два гады назад. Як успамінае адзін з яго арганізатараў і самых актыўных удзельнікаў Яўген Казяк, спачатку гэта была невялікая групка сяброў-аднадумцаў, якія збіраліся на кафедры спартыўных адзінаборстваў Акадэміі фізвыхавання. Першапачаткова іх мэтай было навучыцца правільным паводзінам у экстрэмальных сітуацыях — адсюль і назва клуба. Галоўная задача яго — падтрыманне і развіццё здаровага ладу жыцця, духоўнае і фізічнае ўдасканаленне.

Сёння членаў клуба ў некалькі разоў болей, чым было напачат-

ку. Прыхільнікі спорту прыходзяць у «ЭКСПІТ» цэлымі сем'ямі, тут кожны зможа знайсці занятка па душы: і спартыўныя адзінаборствы, і басейн, і тэніс, і аэробіка, і нават зімовае купанне. Дарэчы, традыцыйныя снежаньскія ныранні ў палонку ў мінулым годзе сабралі каля 300 «маржоў».

Сёння клуб «ЭКСПІТ» уваходзіць у асацыяцыю «Святло Радзімы», дзейнічае ў рамках праграмы «Гарманічнае развіццё» і спадзяецца наладзіць сувязі з аналагічнымі клубамі за мяжой.

Нэлі ПРЫВАЛАВА.

Электронны адрас клуба «Экспіт»: оон — ya@carry.n.sys.by, або: logwest@kkk.belpak.minsk.by.

БЕЛАРУСКАЯ КНІГА-99

У Мінску ў Нацыянальным выставачным цэнтры «Белэкспа» прайшла VI Міжнародная спецыялізаваная выстава «Combit-2000», прысвечаная сучасным тэхналогіям у паліграфіі, выдавецтве і рэкламе. Адначасова з ёю праходзіла і кніжная выстава «Беларуская кніга-99», на якой было прадстаўлена больш за паўтары тысячы экспанатаў.

Як паведаміў журналістам намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта па друку Рэспублікі Беларусь Станіслаў Нічыпаровіч, патрэбы насельніцтва ў літаратуры розных тэматычных накірункаў у асноўным забяспечаны. Усяго ў мінулым годзе было выпушчана 6 064 назвы кніг і брашур агульным тыражом 63,3 мільёна экзэмпляраў. Было адзначана, што колькасць назваў захавалася на ўзроўні папярэдняга 1998 года, а агульны тыраж меў нязначнае павелічэнне.

Сярэдні тыраж аднаго выдання склаў 10,4 тысячы экзэмпляраў (у 1998—9,9). На 100 чалавек насельніцтва рэспублікі ў 1999 годзе было выдадзена 630 кніг і брашур (у 1998—590).

Аднак, нягледзячы на гэтыя паказчыкі, беларускія кнігавыдавецтвы перажываюць крызісны перыяд. На агульным з Расіяй кніжным рынку беларускія выданні страчваюць сваю канкурэнтаздольнасць. Прычына ў тым, што расійскія калегі працуюць у больш спрыяльных умовах: закон «Аб дзяржаўнай падтрымцы сродкаў масавай інфармацыі і кнігавыдання Расійскай Федэрацыі» дае ім шэраг ільгот. У нашай краіне сітуацыя адваротная: беларускія кнігавыдаўцы пазбаўляюцца былых падатковых, мытных і іншых ільгот і, акрамя таго, са студзеня 2000 года павінны плаціць падатак на дабаўленую вартасць, што значна павышае кошт кнігі. У выніку ўжо зараз адчуваецца моцны адток расійскіх заказчыкаў.

Выпускам друкаванай прадукцыі ў Беларусі займаюцца звыш 400 суб'ектаў гаспадарання розных форм уласнасці, дзесяць з якіх — дзяржаўныя выдавецтвы.

Дзяржаўнымі выдавецтвамі ў

1999 годзе выпушчана 665 кніг і брашур тыражом 8,96 мільёна экзэмпляраў, што складае 11 працэнтаў ад агульнай колькасці назваў і 14,2 працэнта — ад агульнага тыражу.

Як і ў папярэднія гады, асноўным клопатам дзяржаўных выдавецтваў было выданне сацыяльна значнай літаратуры. У 1999 годзе ўбачылі свет такія адметныя выданні, як восьмы і дзевяты тамы 18-томнай «Беларускай энцыклапедыі», «Слоўнік іншамоўных слоў» у двух тамах, асобныя тамы са збораў твораў Я. Купалы, Н. Гілевіча, хронікі «Памяць», выданні, прысвечаныя 200-годдзю з дня нараджэння А. Пушкіна, іншая літаратура.

Друкаваная прадукцыя выдавецкіх прадпрыемстваў недзяржаўных форм уласнасці ў агульным аб'ёме займае 54 працэнта па колькасці назваў, 83,3 працэнта — па тыражу.

На беларускай мове ў 1999 годзе выйшла ў свет 647 кніг і брашур тыражом 5,1 мільёна экзэмпляраў, з іх у дзяржаўных выдавецтвах — 255 назваў тыражом 4 мільёны экзэмпляраў. У параўнанні з мінулым годам колькасць назваў беларускамоўных выданняў у рэспубліцы зменшылася на 19,7 працэнта, тыраж — на 27,8 працэнта. Сярод аб'ектыўных прычын гэтай з'явы Станіслаў Нічыпаровіч вызначыў незапатрабаванасць беларускай літаратуры чытачом. Нягледзячы на фінансавую падтрымку — беларускамоўныя выданні датуюцца дзяржавай амаль на 50 працэнтаў — з-за невялікага тыражу (для паззі ў сярэднім 1,5 тысячы экзэмпляраў, для прозы — 3 тысячы) яны застаюцца неканкурэнтаздольнымі ў параўнанні з кнігамі на рускай мове.

Што тычыцца тэматычных напрамкаў беларускай літаратуры, выдадзенай у мінулым годзе, на першым месцы тут знаходзіцца мастацкая кнігі, вучэбная і папулярная літаратура. Сярод мастацкай літаратуры асобым поспехам у мінулым годзе карысталася класічная.

**Нэлі ПРЫВАЛАВА.
Фота Віктара СТАВЕРА.**

ТРЫ ПАКАЛЕННІ

Актрыса Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа, народная артыстка Беларусі Святлана АКРУЖНАЯ з сынам Дзмітрыем і ўнукам Арцэмам.

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

СПОРТ

ФРЫСТАЙЛ. У амерыканскім Хевенлі дзесятка лепшых лыжных акрабатаў планеты разыграла апошні комплект узнагарод прэстыжнага турніру «Бамс энд джампс». Два беларускія фрыстайлісты Дзмітрый Дашчынскі і Аляксей Грышын ужо ўзялі за правіла вывозіць з такіх турніраў як мінімум адзін прыз. На гэты раз прыгожы скачок Дзмітрыя — трайное сальта з трыма і чатырма піруэтамі — не пакінуў ніякіх шансаў сапернікам. У выніку — першая прыступка п'едэстала гонару. Аляксей Грышын у агульным заліку стаў трэцім.

ВОЛЬНАЯ БАРАЦЬБА. У Лейпцыгу завяршыўся буйны міжнародны турнір Гран-пры па вольнай барацьбе. Ён прынес нашай камандзе два залатыя медалі. Адну перамогу ў вазе да 54 кілаграмаў атрымаў Герман Кантоеў, другую — Аляксей Мядзведзь у суперцяжкай катэгорыі да 130 кілаграмаў. Шансы Аляксея на пазездку ў Сіднэй пасля гэтай перамогі сталі амаль стопрацэнтнымі.

Каця МАЗАКОВА.

АФИЦЫЙНА

«Я не павінен быў дапусціць, каб мой узрост стаў перашкодай у выкананні абавязкаў прэм'ер-міністра краіны». Такую заяву ў ходзе нарады з удзелам Прэзідэнта Беларусі зрабіў цяпер ужо былы кіраўнік Беларускага ўрада Сяргей Лінг.

«Яго вопыт у самых цяжкіх часы, часы пералому дапамог нам пазбегнуць краху ў эканоміцы», — падкрэсліў Прэзідэнт.

За вялікі ўклад у развіццё эканомікі Беларусі Сяргей Лінг узнагароджаны ордэнам Пашаны.

Прадстаўляючы выконваючага абавязкі прэм'ер-міністра Уладзіміра Ярмошына, Аляксандр Лукашэнка назваў яго дзелавым, вопытным і дасведчаным чалавекам... «Наша палітыка застаецца нязменнай. Гэта народная палітыка», — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

САЦЫЯЛЬНЫ РАКУРС

В. Мешчанінаў

верыце!) 5—6 машын смецця! Штодзень служба санітарый, дарэчы, нешматлікая па аб'ектыўных мерках (каля 100 чалавек), прыбірае, чысціць, мые вялізную гандлёвую тэрыторыю. І да гонару прадпрыемства: за апошнія гады адпаведныя службы горада ні разу не закрывалі рынак па санітарнаму стану.

«КАМАРОЎКА» Ў ІНТЭР'ЕРЫ СПАЖЫВЕЦКІХ ПРАБЛЕМ

ДЗЯРЖАЎНАЕ прадпрыемства «Мінскі Камароўскі рынак» — галоўны спажывецкі рынак краіны. Толькі крыты будынак размахнуўся на 20 тысяч квадратных метраў, амаль столькі ж займае адкрыты сезонны рынак. Прыплюсуем сюды прырыначную плошчу і гандлёва-транспартную пляцоўку, дзе гараджане могуць набыць тавар па автова-закупачных цэнах, гасцявую стаянку для транспарту, прылеглую плошчу — цэлы мікрараён атрымаецца.

Адным словам, неспакойная гаспадарка, дзе, акрамя пляці магазінаў уласнага гандлю дзяржаўнага прадпрыемства «Мінскі Камароўскі рынак», працуе каля чатырох тысяч суб'ектаў рознай формы ўласнасці, прадпрымальнікаў. А хіба не красамоўны факт: штодзень наведвае рынак 200 тысяч чалавек... Насельніцтва цэлага горада!

Увесь дзень гудзіць, як вулей, Камароўка. А к вечару, стомленая, сціхае і пакідае (не па-

Дырэктар дзяржаўнага прадпрыемства «Мінскі Камароўскі рынак» Віктар Мешчанінаў пачаў працаваць у складаны час. Крытае памяшканне гэтага гандлёвага збудавання, якое, дарэчы, з'яўляецца помнікам архітэктуры, перажывала «вялікі» перыяд рэканструкцыі. Абнаўляўся дах купала — а гэта справа працаёмкая і дарагая! Давялося сабраць усё да капейкі і выплаціць даўгі па ўзятаму крэдыту.

Сёння рынак працягвае рэканструкцыю гандлёвага комплексу. Але, па словах дырэктара, у цэнтры ўвагі — пытанне забеспячэння цывілізаванага, сацыяльна-арыентаванага гандлю, інтарэсы пакупнікоў. Пра гэта і іншае мы гутарылі з дырэктарам ДП «МКР» Віктарам МЕШЧАНІНАВЫМ.

— Віктар Міхайлавіч, якія асаблівасці Камароўскага рынку? Хто вашы партнёры? Ці ёсць (і ці можа быць наогул) механізм рэгулявання, стрымлівання цен?

— Сёння, нягледзячы на з'яўленне новых, сучасных рынкаў, Камароўскі па-ранейшаму — буйнейшы харчовы рынак краіны і адзін з цэнтральных гандлёвых пунктаў горада Мінска.

Як вядома, архітэктурны комплекс рынку будаваўся да Маскоўскай Алімпіяды 1980 года. Рынак разлічаны на 1 200 гандлёвых месцаў у крытым памяшканні і 1 800 — у адкрытых сезонных радах. Да перабудовы на рынку рэалізоўвалася харчаванне, вырабленае калгасамі, іншымі сельгаспрадпрыемствамі, лішкі сцяльскага падворку. Геаграфія паставак, у асноўным, абмяжоўвалася рэспублікамі былога Саюза, паўднёвымі рэгіёнамі.

Сёння ж па адрасах паставак тавараў, якія рэалізуюцца на рынку, можна вывучаць карту свету. Экзатычныя дары прыроды завозяцца часам з самых далёкіх куткоў. Сёння рынак — вялікі ўніверсальны магазін, у якім прадаюцца практычна ўсе віды харчовых і прамысловых тавараў. Але прыярытэт харчовага рынку дыктуе неабходнасць некаторых змен у арганізацыі рыначнага гандлю. Як вядома, цэны на рынку вызначаюць попыт і прапанова.

Акрамя таго, уздзеянне на цэны можна, павялічваючы завоз тавару. Зразумела, што тавар не можа быць прададзены танней, чым закуплены. Акрамя таго, на яго робіцца гандлёвая надбавка, якая павінна пакрыць расходы па рэалізацыі і забяспечыць пэўны прыбытак.

Найбольш нізкія цэны мае тавар, які прадае на рынку непасрэдна яго вытворца. Гэта аграфірма «Сноў», Вілейскі малочны завод, аграфірма «Ждановічы», гаспадарка «Нясвіжская», птушкафабрыкі, прадукцыю якіх нашы пакупнікі добра ведаюць.

Летам на рынку сваю прадукцыю прадаюць многія гаспадаркі, фермеры, сяляне. Акрамя таго, на рынку адкрыта пяць магазінаў уласнага гандлю ДП «МКР», дзе рэалізуецца тавар па цэнах, устаноўленых органамі цэнаўтварэння. Мясца ў нашым магазіне заўсёды самае таннае, што прыцягвае шматлікіх пакупнікоў.

Што тычыцца насычанасці рынку прадуктамі харчавання, то ў нас можна купіць практычна ўсё, пачынаючы ад малочнай прадукцыі, мяса і заканчваючы рыбнымі далікатэсамі на любы густ.

Для абароны інтарэсаў пакупнікоў аформлена неабходная наглядна-інфармацыя. Пры ўваходзе ў рынак пра цэны інфармуе лічбавае табло. Устаноўлены кантрольныя шалі для тых, хто жадае правесці вагу пакупкі. У гандлёвай зале дзяжураць кантралёры ў ярка-аранжавым спецаздзенні. Яны стараюцца папярэдзіць магчымыя канфлікты, дапамагаючы пакупніку зарыентавацца на рынку. Увесь дзень у гандлёвай зале працуе дзяжурны адміністратар. Праз радыёвузел да пакупніка, ды і прадпрымальніка даводзіцца неабходная інфармацыя пра правільны гандлю, санітарый, робяцца іншыя паведамленні.

Наш прынцып: пакупнік заўсёды мае рацыю! І калі ў нечым мы толькі на подступах да арганізацыі сучаснага еўрапейскага рынку, то намеры калектыву зрабіць яго такім вельмі шчырыя і рэальныя.

— Спрадзеку лічылася, што рынак — твар горада, лакмусавая паперка, найярчэйшы паказчык узроўню жыцця. Дык як, на ваш погляд, Віктар Міхайлавіч, мы жывём?

— Пытанне гэтае філасофскае. Адназначна не адкажаш. У плане бытавым, сацыяльным, матэрыяльным існуюць прыкметныя кантрасты.

Па цэнтральнай алеі крытага рынку размешчаны экзатычныя гандлёвыя рады, якія народ называе «багатымі радамі». Спелыя клубніцы, свежая бульба зімою, ананас, ікра, вэнджаныя вугры — гэта толькі асноўныя арыенцыры шырокага асартыменту тавару. І на яго ёсць пакупнік.

Насупраць размешчаны халадзільныя прылаўкі (дарэчы, новыя, сучасныя), дзе рэалізуюцца каўбасныя вырабы беларускай вытворчасці. Сацыяльна-арыентаваныя цэны вабяць сюды мноства пакупнікоў. Мясныя рады ДП «МКР» таксама не мінае пакупнік. Так, грамадства неаднароднае. У людзей розныя даходы. Але ў агульным можна гаварыць пра даступнасць цен на беларускім рынку.

— Ці ствараюць праблемы для адміністрацыі рынку гандляры з іншых краін?

— Наступствы вайны ў брацкай Расіі патрабуюць пільнасці і ад нас. Але ўсе, хто мае законнае права жыць, працаваць, весці прадпрымальніцкую дзейнасць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, у тым ліку і на нашым рынку, не могуць быць абмежаваны ў сваіх законных правах.

У гэтым плане мне імпануюць

словы Прэзідэнта нашай краіны, што асноўным крытэрыем дэмакратыі ў Беларусі служыць той факт, што беларусы, украінцы, рускія, яўрэі, казахі... якія пражываюць у рэспубліцы, адчуваюць сябе аднолькава добра або аднолькава дрэнна.

— Віктар Міхайлавіч! Некаторыя сродкі масавай інфармацыі адгукнуліся на неўраджайнае лета 1999 года сумным прагнозам: «Зімой ёсць не будзе чаго!» Мяркуючы па прылаўках вашага рынку, гэты сумны прагноз не пацвердзіўся. Вы, як прафесіянал і сталы чалавек, які перажыў і картачную сістэму размеркавання тавараў, і перабудовачны спрыт прадпрымальніцкага гандлю, як ацэньваеце цяперашнюю сітуацыю з харчаваннем?

— На мой погляд, вы ўжо самі адказалі на пытанне. Асартымент гандлёвых радоў Камароўскага рынку — доказ таго, што прагноз скептыкаў не спраўдзіўся.

Праўда, за кадрам застаюцца тыя намаганні, што былі зроблены спецыялістамі, якія адказваюць за насычанасць спажывецкага рынку сталіцы, краіны.

— У горадзе шмат іншых рынкаў. У чым, на ваш погляд, прыягальнасць Камароўскага?

— Па-першае, рынак — у цэнтры горада. Па-другое, у нас прапануваецца суб'ектам гаспадарання вялікі пералік паслуг. Прымальнае арэнднае плата. Буйны пакупніцкі паток.

— Камароўскі рынак усё выразней набывае сучасныя рысы. Якім вы бачыце яго ў будучыні?

— Праведзена велізарная праца па рэканструкцыі ўсяго комплексу Камароўскага рынку. Работы па аднаўленню абсталявання, добраўпарадкаванню тэрыторыі будуць працягвацца. У сакавіку пачнецца рамонт сезоннага рынку. Прыкладныя затраты на аднаўленне толькі аднаго гандлёвага сектара — звыш 100 тысяч долараў ЗША. Але гэта трэба рабіць: горад павінен мець цывілізаваны рынак.

— ДП «МКР» — гэта цэлы сацыяльны кангламерат. На прадпрыемстве мноства людзей у нялёгкае час знайшлі сацыяльны прыстанак: працоўныя месцы, магчымаць ажыццявіць прадпрымальніцкую дзейнасць. Як складваюцца адносіны адміністрацыі рынку з прадпрымальнікамі?

— Нармальныя, дзелавыя, узаемавыгадныя, канструктыўныя. Прадпрымальнікі на працягу мінулага года прымалі актыўны ўдзел у правядзенні кірмашоў, святочнага гандлю. Удзельнічаюць у добраўпарадкаванні і афармленні рынку.

У сувязі з рэканструкцыяй адкрытых радоў у нас узнікла неабходнасць скарачэння гандлёвых месцаў, дзе рэалізуюцца прамысловыя тавары. Спрабуем захаваць працоўныя месцы інвалідаў, удзельнікаў вайны і гэтак далей. Таму важны душэўны кантакт з людзьмі.

На рынку ўстаноўлена новае

гандлёвае абсталяванне, сталы з гігіенічным пакрыццём, адноўлены парк уборачнай тэхнікі. Устаноўлены рэкламныя шчыты ў крытым памяшканні. Адкрыліся новыя, сучасныя аформленыя павільёны.

Якім бы хацеў бачыць рынак? Вялікім сучасным гастронамічным магазінам, куды пакупнік прыйдзе не толькі па пакупку, але і па настрой. Не выпадкова сезонныя кірмашы мы імкнемся ператварыць у святы. Запрашаем артыстаў, і прырыначную плошчу ў такія дні напаянецца вяселлем, радасцю.

— Віктар Міхайлавіч, нельга не задаць вам і такое пытанне. У вас на прадпрыемстве медаслужбованне ахоплівае і прадпрымальнікаў, і пакупнікоў. Гэта дорага каштуе? Чым вы кіраваліся, калі адкрывалі медслужбу?

— Думалі пра людзей. У такім чалавечым мурашніку, як наш рынак, ніхто не павінен згубіцца. Дрэнна стала чалавеку, упаў ці траўміраваўся, ён тут жа можа атрымаць неабходную дапамогу. За апошнія тры месяцы ў медыцынскі пункт звярнуліся па дапамозу 1 926 чалавек. Утрымліваецца медпункт за кошт прыбытку прадпрыемства, але пакінуць такі буйны аб'ект, як рынак, без медыцынскай дапамогі проста немагчыма. Дорага, але здароўе чалавека даражэй.

— Вялікі дзякуй вам за гутарку, Віктар Міхайлавіч.

Гутарыла Надзея СІЎЧУК.
Фота Віктара СТАВЕРА.

ЦЭНЫ КАМАРОЎСКАГА РЫНКУ НА КАНЕЦ ЛЮТАГА

Назва	Цана за 1 кг. на рынку ў руб.	Цана за 1 кг у магазінах ДП "МКР" у руб.
Агародніна		
бульба	120—180	113
буракі	160—200	84
морква	150—250	158
часнок свежы	1 200—1 800	601
часнок мар.	1 500—2 000	
цыбуля рэпчатая	210—240	228
памідоры	1 000—3 000	
агуркі свежыя	1 800—3 000	
агуркі салёныя	350—450	
капуста	81—150	
Садавіна		
яблыкі беларускія	330—570	
грушы	950—2 000	
вінаград	1 500—4 000	
бананы	950—1 200	
лімоны	820—1 200	
апельсіны	650—1 100	
мандарыны	800—1 200	
Сушафрукты		
разынкі	800—1 800	
курага	1 500—3 500	
чарнасліў	980—3 000	
інжыр	1 000—2 300	
фінікі	1 100—1 500	
Арэхі		
грэцкія	870—1 000	
арахіс	1 100—1 500	
фундук	1 100—3 000	
Мяса		
свініна	1 300—2 400	2 259
сала свежае	800—1 200	1 038
сала салёнае	1 300—2 100	
цяляціна	1 200—3 000	
ялавічына	850—2 300	937
куры	1 010—1 050	1 040
Каўбасныя вырабы		
каўбаса вараная	845—1 995	1 490
каўбаса		
паўвэнджаная	1 420—1 854	1 590
каўбаса сыравэндж.	3 200—3 840	3 140
Малочныя прадукты прыватных асоб		
малако	200—250	
тварог	800—900	
смятана	600—800	
Масла жывёльнае	1 300—1 500	
Яйка (дзес.)	340—479	441
Мёд	2 500—4 000	2 420
Алей	510—950	
Крупы		
рыс	360—450	480
грэцкія	550—600	708
проса	200—205	234
манна	285—290	369
гарох	235—235	254
Макаронныя вырабы		
	200—340	286
Цукар		
Мука в/г	245—300	250
Фасоля	170—260	215
Кветкі		
ружа	400—1 600	
гваздзікі	150—170	
Селядзец салёны	580—620	
Рыба марожаная	670—1 600	

МЕРКАВАННЕ

КРЭДЫТ ДАВЕРУ

Цяпер, здаецца, мінуў той час, калі жыхары рэспублікі насцярожана ставіліся да магчымасці пакідаць свае грошы на ашчадных кніжках.

Бяспеку такіх аперацый абгрунтавала на прэс-канферэнцыі і старшыня праўлення "Беларусбанка" Надзея Ермакова, якая расказала пра новае ў абароне ўкладу населеніцтва. Яна адзначыла, што самая вялікая стаўка — 145 працэнтаў гадавых — магчыма пры захоўванні грошай у банку на працягу дзесяці гадоў, а найбольшым попытам карыстаюцца ўкладчы на 3 і 12 месяцаў. Нягледзячы на нестабільнасць беларускага рубля і інфляцыю, колькасць жадаючых пакласці грошы ва ўрадавы "Беларусбанк" павялічваецца. Як адзначыла Надзея Ермакова, сёння "Беларусбанк" мае магчымасць прапанаваць населеніцтву 18 відаў рублёвых і 15 відаў валютных укладаў. Яна запэўніла, што ўклады забяспечваюцца капіталам банка, гарантыямі дзяржавы ў адпаведнасці з пастановай урада, а таксама каштоўнымі паперамі.

"Беларусбанк" выкарыстоўвае ўсе магчымасці, каб прыцягнуць грашовыя сродкі ў эканоміку рэспублікі. Вялікая роля адводзіцца прадстаўніцтвам у Расіі і Польшчы, што дазваляе павялічыць колькасць магчымых інвестараў. Такім чынам, праз "Беларусбанк" ідзе фінансаванне некаторых прадпрыемстваў, сярод іх "Гомельдрэў" і "Белмедпрэпараты".

Аднак рэалізацыя дзяржаўных праграм складаецца не толькі са знешніх інвестыцый. Банк ажыццяўляе крэдытаванне жыллёвага будаўніцтва. Такім чынам за чатыры апошнія гады было ўведзена 1 232 шматпавярховыя і 5 312 індывідуальных будынкаў. Жыллё атрымалі каля 55 тысяч сямей.

Арганізацыю спраў ў "Беларусбанку" правяралі міжнародныя эксперты. Яны адзначылі высокі рэйтынг дзейнасці гэтай установы. Па апытаннях населеніцтва, "Беларусбанку" прадстаўляе крэдыт даверу большасць жыхароў рэспублікі.

Вітаўт ДАШУК.

ЗДАРЭННІ

ДЛЯ НЕЛЕГАЛЬНАГА ПЕРАСЯЧЭННЯ МЯЖЫ ПАРУШАЛЬНІКІ ВЫКАРЫСТАЛІ ТРАКТАР. На ўчастку Пінскага пагранічнага атрада пры спробе перайсці мяжу ў недазволеным месцы беларускімі пагранічнікамі затрыманы грамадзянін Беларусі і грамадзянін Грузіі, якія на трактары з прычэпам спрабавалі правезці ў Беларусь некалькі тон цукру, мукі, збожжа і алею.

Як паведамілі ў прэс-цэнтры Дзяржаўнага камітэта пагранічных войскаў рэспублікі, парушальнікі, груз і транспарт перададзены праваахоўным органам.

У пагранічным ведамстве таксама адзначылі, што пагранічнікі Лідскага атрада ў непасрэднай блізкасці ад мяжы знайшлі склад, дзе захоўвалася больш за 100 мяшкоў цукру і некалькі соцен літраў брагі для вырабу самагону. Лідская міліцыя пачала пошук уладальнікаў нелегальнай самагоннай вытворчасці.

СИТУАЦЫЯ

На тэрыторыі Польшчы адбыўся чарговы інцыдэнт з беларускімі грамадзянамі. І менавіта паўтаральнасць недружалюбных дзеянняў прадстаўнікоў польскіх улад да нашых грамадзян (успомнім жнівеньскую аблаву на варшаўскім рынку) наводзіць на пэўныя вывады...

Але напачатку прывядзём факты. Іх паведаміў нам віцэ-консул беларускага консульства ў Беластоку Павел Латушка.

13 лютага на рынку горада Гіжыцка Вармінска-Мазурскага ваяводства польскай пагранічнай службай і паліцыяй была праведзена акцыя па выяўленню нелегальнага гандлю. У выніку было затрымана 79 чалавек, з іх 75 — грамадзяне Беларусі, 2 — Літоўскай Рэспублікі і 2 — Расіі. У 47 беларусаў былі канфіскаваны дакументы, і з гэтай хвіліны для іх пачалася няшчасці. Толькі на наступныя суткі

Пад назвай "Нясумная малінаўка" прайшла для школьнікаў мікрараёнаў Малінаўка і Паўднёвы Запад "Зімовая спартакіяда-2000". Яе арганізатарам стаў маладзёжны сацыяльны цэнтр "Майстэрня будучыні".

У нядзельны марозны дзень на школьным катку адбыліся забегі канькабежцаў, а затым прайшлі хакейныя матчы дваровых каманд. У школьных залах у гэты час праходзілі конкурсы малюнка, шашачны

турнір, спартландыя, спаборніцтва "Мама, тата, я — спартыўная сям'я", канцэртная праграма. Усім было весела, цікава. Самыя спартыўныя, смелыя, спрытныя ўдзельнікі спартакіяды атрымалі прызы, а астатнім дасталіся ва ўзнагароду вяселле, цудоўны настрой, бадзёрасць.

НА ЗДЫМКУ: дваровыя каманды хакеістаў мікрараёна Паўднёвы Запад і Малінаўка.

Фота Аляксандра ДЗІДЗЕВІЧА.

МІНСК, ЗАХАРАВА, 28. ДОМ ДРУЖБЫ

ЗЛУЧАНАСЦЬ МУЗЫКІ, ФАРБАЎ І ПАЭЗІІ. У Беларускай таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі прайшло свята з нагоды 82-х угодкаў з дня аднаўлення літоўскай дзяржаўнасці. Сюды было запрошана шмат гасцей: пасол Літвы ў Беларусі Іонас Паслаўскас, беларускія пісьменнікі, студэнты ВДУ, вучні мінскіх школ і мы, навучэнцы Мінскага дзяржаўнага педагагічнага каледжа № 1.

Адкрыла і вяла свята намеснік старшыні прэзідыума Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі Ніна Іванова.

Кожная краіна мае сваіх знакамітасцей. Менавіта такім духоўным грунтам Літвы з'яўляецца М. Чурленіс — сусветна вядомы пісьменнік, кампазітар, мастак. "Яго жывапіс музычны, а музычныя творы — жывапісныя", — так гавораць даследчыкі пра творчасць М. Чурленіса.

З цікавым паведамленнем пра жыццё і творчасць М. Чурленіса выступіла Валяціна Майсеенка — дырэктар Віцебскага культурна-інфармацыйнага цэнтра "Скарбы свету".

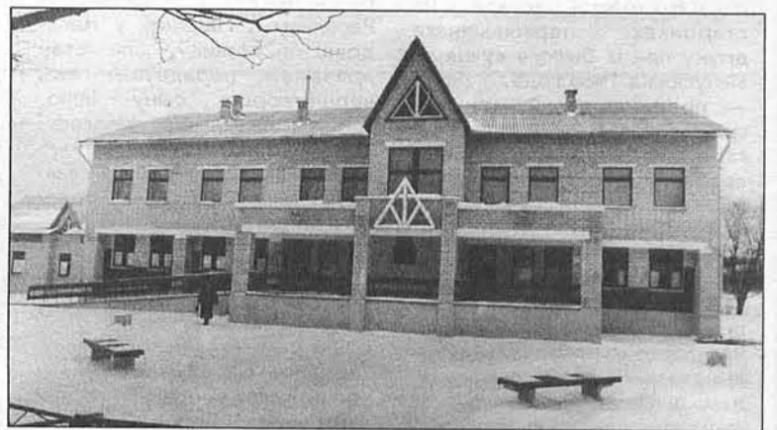
Пра свет музыкі М. Чурленіса расказала студэнтка Беларускай акадэміі музыкі Людміла Чабатарова. Лаўрэат міжнародных музычных конкурсаў Расціслаў Крымер выканаў дзве прэлюдыі з твораў Чурленіса.

Нас і ўсіх, хто быў на вечарыне, уразіла выстава рэпрадукцый з карцін мастака "Любоў — гэта бэлыя моцныя крылы", падрыхтаваная Віцебскім культурна-інфармацыйным цэнтрам. Усхваляваў цыкл гравюр М. Чурленіса "Стварэнне сусвету", карціна "Хрыстос у пустыні".

У верасні 2000 года мастацкі свет будзе адзначаць 125-годдзе з дня нараджэння М. Чурленіса.

Наталля ДРАБЕНЯ, Тацяна ЖУРЬК.

АХОВА ЗДAROЎЯ

Новая ўчастковая бальніца на 25 ложкаў адкрылася ў пасёлку Янушкавічы Лагойскага раёна. Яна аснашчана ўсім неабходным для лячэння хворых.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ.

«ДЗІКАЕ ПАЛЯВАННЕ» ПОЛЬСКІХ ПАГРАНІЧНІКАЎ

затрыманыя змаглі звярнуцца ў сваё консульства ў Беластоку. Нашы дыпламаты адразу адправіліся на сустрэчу з камендантам пагранічнай службы. Затым звязаліся з дырэктарам аддзела грамадзянскіх спраў ваяводства ўпраўлення, які ад імя ваяводы прымаў рашэнні аб выдварэнні.

Было ўстаноўлена, што ў адносінах да нашых грамадзян былі выкарыстаны лжывыя звесткі, абгавор, а таксама тварылася часткова і недапушчальнае самавольства. Напрыклад, трох жыхароў Гродна, урачоў па прафесіі, схвалілі толькі за тое, што яны праязджалі на сваёй машыне па рынку. У выніку ў адносінах да 37 чалавек прадстаўленне пагранічнікаў аб выдварэнні было адхілена. Ім вярнулі пашпарты і прынеслі прабачэнні. Ці-

кавая дэталі: як заўважыў Павел Латушка, нават прадстаўнік ваяводства быў здзіўлены, мякка кажучы, некампетэнтнасцю пагранічнікаў.

Тыя дзесяці грамадзян, у адносінах да якіх пагроза выдварэння засталася ў сіле, падалі заявы на імя міністра ўнутраных спраў Польшчы. Яны збіраюцца адстойваць свае правы, і генеральнае консульства ў Беластоку акажа ім у гэтым усялякае садзейнічанне.

Як паведаміў прэс-сакратар знешнепалітычнага ведамства Беларусі Мікалай Барысевіч, пасол Польшчы быў выкліканы ў Міністэрства замежных спраў, дзе яму перададзена нота пратэсту.

Ніна РАМАНОВА. "СБ".

КУРС ВАЛЮТ

	Пакупка	Продаж
Расійскі рубель	27.00	30.00
Долар ЗША	860.00	880.00

Міністэрства статыстыкі і аналізу Рэспублікі Беларусь паведамляе, што сярэдняя налічаная заробатная плата рабочых і служачых у студзені 2000 года складала 38 734 рублі (у снежні 1999 года была 36 894 дэнамінаваныя рублі).

КОРАТКА

ПІК ЭПІДЭМІ ГРЫПУ БЕЛАРУС-СЮ УЖО ПРойДЗЕНЫ. У яе аказаліся ўцягнутымі 287 тысяч беларусаў. 41 працэнт тых, хто зачарэў, складаюць дзеці да 14 гадоў. А ў бальнічныя ўстановы з рознымі ўскладненнямі ад перанесенай хваробы трапілі за гэты час каля дзвюх тысяч чалавек (з іх 1 300 дзяцей).

З ПОШТЫ ЯЎГЕНА ЛЕЦКІ

КАНАДА

Хачу Вам выказаць сваю ўдзячнасць за кнігу К. Тарасава "Беларусь", якую Вы мне прыслалі. Вельмі грунтоўная зместам, цудоўны мастацкі выгляд яе, як і ранейшай кнігі У. Арлова "Адкуль наш род". Сапраўды вы мяне парадавалі. Віншую і Вас, дарагі спадару, бо, як я арыентуюся, у вельмі многім і Вы спрычыніліся да іх публікацыі. Як выглядае сітуацыя з "Энцыклапедыяй гісторыі Беларусі"? Маю чатыры тамы, ці ёсць надзея, што будзе выдавацца далей?

З глыбокай пашанай і ўдзячнасцю

М. ПАШКЕВІЧ.

БЕЛЬГІЯ

... "Голас Радзімы" чытаю рэгулярна, асабліва вашыя артыкулы... Перасылаю ўсім найлепшыя пажаданні... Жыве Беларусь!

З глыбокай пашанай

Янка ЖУЧКА.

P.S. Вашы прывітанні й зычанні Клыбіку перадаў. Аб ім у адным з апошніх нумароў "ГР" быў напісаны, ужо другі раз, вельмі ўхвалены артыкул.

УКРАІНА

"Дзякуй, дзякуй за ўсё: цёплыя словы, запрашэнне, параўнанне з Чазеніяй. Ніколі і ніхто не пісаў пра мяне такія словы... прыемна, але ніякавею, губляюся..."

Яўген, ты напішы, ці атрымала газета "Голас Радзімы" мае новыя вершы і (навагоднія) віншаванні. Можна ліст не дайшоў. (Так, на жаль, рэдакцыя гэта пісьмо не атрымала. — Я. Л.) Я туды сабрала недзе 4—5 вершаў дужа светлых і "палётных". Зараз такіх не пішу. Бывае дужа сумна і адзінока на душы, тады пішу "чорна-белыя" вершы. Я так назвала новы цыкл. Пасылаю адзін "абразчык". Толькі не ўспрымай літаральна: "каханка" — сімвал адсутнасці кахання і чужароднасці. З другога боку аркуша надрукавала светлы верш, каб ты пабачыў кантраст паміж гэтымі вершамі.

Вельмі сумую па сваёй зямлі. Ты не ўсё дакладна напісаў. Я вучылася ў Наваполацку, а нарадзілася ў Полацку — крывічанскай калысцы. Беларуская мова ўнутры мяне гучыць і жыве на нейкім генетычным узроўні, амаль на мяжы з містыкай. Я чую беларускія словы, радкі. Пішу радок за радком амаль без правак, як праваднік, сатворчасць, так дакладна можна сказаць. (Можна калісьці я была Рагнедай?)

І яшчэ адна важная дэталю. Мае бацькі з вёскі, і я часта бывала там у бабулі з дзядуляй. Расла на "ўлонні прыроды" да першага класа. Упітвала ў сябе ўсё жывое... ніколі не забуду бабуліну калыханку:

Ішоў Бай па сцяне,
Нёс сям'ёра лапцей
І сабе, і жане,
І дзіцятку па лапцёнку...

Вось яно, народнае, роднае. Ды і маці мая была настаўніцай беларускай мовы і літаратуры. У мяне заўсёды перад вачыма беларуская класіка... усё не выпадкова.

А вось наконт асяроддзя ў Наваполацку, "Хіміку", літаб'яднанні "Крыніца" — ты слухна заўважыў. Калі б не

Арлоў, Баршчэўскі, Лапатка, Аксак, Жарнасек, Сокалаў-Воюш, наўрад бы з мяне выйшла тое, што выйшла (у сэнсе — Іна Снарская з яе беларускімі вершамі ў расійска-ўкраінскім асяроддзі). А як бы мне хацелася рабіць тэлеперадачы на роднай мове. Што ж зробіш. Ва ўсім гэтым жыцці ёсць нейкі вышэйшы сэнс. Мабыць я патрэбна тут, на Украіне, і маю прызначэнне — несці беларускае слова, адкрываць людзям яго непаўторнасць і прыгажосць, ім дагэтуль невядомую.

Вельмі ўдзячна Арловым Валодзі і Валі, яны былі (і ёсць) для мяне ў нейкім вышэйшым сэнсе хроснымі бацькамі, павядрамі і да беларушчыны, і да літаратуры. Дзякуючы Валі Аксак, адкрываю мой шлях у журналістыку, дзякуючы Уладзіміру Арлову — шлях у літаратуру. Пры нагодзе перадай ім, калі ласка, мае найлепшыя пажаданні і ўдзячнасць.

Не магу не згадаць Рыгора Барадуліна, караля беларускіх паэтаў. Я ўдзячная Богу, што ён звёў мяне з гэтым "чалавечышчам". У нас з Барадуліным добрыя адносіны, ён цэніць мае вершы (лічыць таленавітай паэткай). Ёсць нават верш у яго кнізе "Евангелле ад мамы" пра мяне (ст. 431).

Яўген, даруй, што я нібы хвалюся сваім знаёмствам з Барадуліным і Арловымі. Не, я не хвалюся, а ганаруся (а гэта рознае). Бачыш, у мяне таксама ёсць уласцівае не ўкладвацца ў аб'ём. Гэта называецца "панесла"... Але калі раскажаш пра набалелае, слова загойвае больш...

На гэтым дазволь развітацца.

З павагай Іна СНАРСКАЯ. Палтава.

Ляціце, вятры, ляціце,
Лавіце мой дом, лавіце.
Я буду ценом

на плячах мяцелі,

А пасля — цішынёй,
Я буду гукам —
Раскіну рукі

Над соннай зямлёй.
Ляціце, вятры, ляціце,
Лавіце мой дом, лавіце.

Я — ваша пяшчота,
У сонечных сотах
Пачуецца голас мой.

Верасень 1999 г.

З цыкла
"Чорна-белыя вершы"

Плашч надзела на цела ноч.
Ноч — ня мышка-палёўка,
Дыхаецца нялёгка:
Ноч — чорны крумкач.

Крычы не крычы — чужынка,
маўчы,

Перабег, пералёт: з маста
пад лёд.
Ледзяная вада — да вокан
б'яда.

Да святання — нябесная
манна! —

Маня. Чужынка я
Была, застануся...
Дзе белы мой бусел!

Сялом паляцеў —
Да белай пасцелі,
Да чорнай купелі...

Люлі-люлі спявала,
Сынка спавівала,
А цяпер пералёт —
З маста — пад лёд.

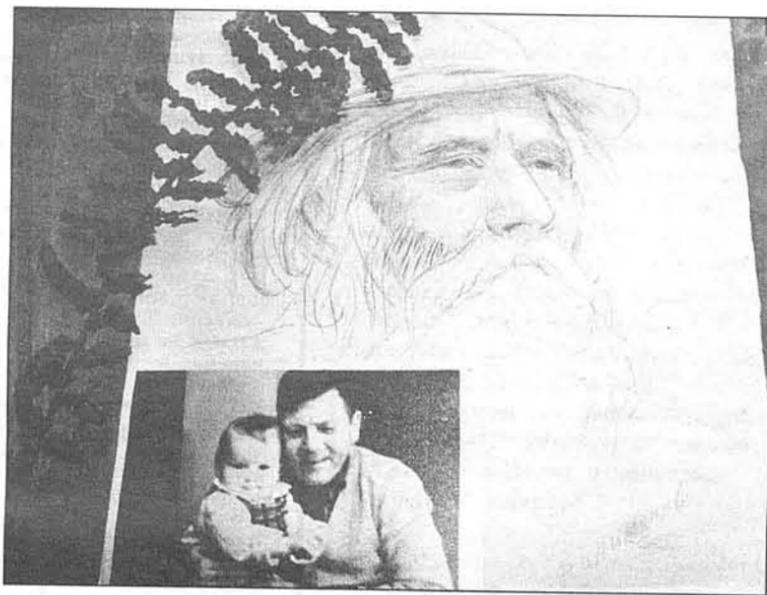
Да святанку — чужая каханка
Крычу, рагачу...
Чуе мяне толькі ноч
Крумкачова, злая, сірочая.

Алена КОБЕЦ-ФІЛІМОНАВА: РОЗДУМ ПРА ЛЁС БАЦЬКІ

Ёсць асобы, аб якіх ведаюць толькі па легендах. Як правіла, гэта яркія, таленавітыя і мужныя людзі, што прайшлі скрозь агонь, ваду і медныя трубы. Такім быў і мой бацька, Рыгор Кобец. Анархіст, дзянікінец, будзёнавец. Ён жа беларускі драматург, які стаяў ля вытокаў нацыянальнага тэатра і кіно, стварыў сцэнарый сусветна вядомага і адзінага ў свеце фільма аб будаўніцтве Бірабіджана "Шукальнікі шчасця" (які перажыў свайго аўтара). Ён жа і "гулагавец".

Прайшло 100 гадоў з дня нараджэння Рыгора Кобеца, а ён усё больш абрастае легендамі. Адбываецца гэта таму, што імя яго і творы замоўчаюцца па сённяшні дзень. А як хочацца, асабліва маладому пакаленню, якое ведае пра Грышку Лахматага (такі літаратурны псеўданім быў у Кобеца) толькі па чутках, па кароткіх, неаб'ектыўных, а часта знарскскажонных інфармацыях у энцыклапедычных выданнях, пачытаць яго творы, паглядзець на тэатральнай сцэне яго п'есы, на экранях кінаатэатраў — яго фільмы, даведацца пра лёс самога аўтара. Але нават да 100-годдзя знакамітага драматурга паклоннікі яго таленту не мелі такой магчымасці, таму што раптоўна кудысьці зніклі ўсе копіі першага гукавога і першага на беларускай мове фільма "Двойчы народжаны" (па сцэнарыі Кобеца), этапнага ў гісторыі беларускага кінематографа. Нехта мне шапнуў: "Замачылі: лопнула труба". Але ж копіі знаходзіліся ў розных кутках горада, і не маглі ўсе трубы лопнуць да 100-годдзя Кобеца. А што тут дзіўнага! У 1914 годзе мінскі губернатар даў сакрэтны загад сарваць стогадовы юбілей Тараса Шаўчэнкі, што і было зроблена. Не шанцуе "хахлам" у Беларусі. Хоць сёння не царская ўлада, але, як па камандзе, тэатр імя Я. Купалы адмовіўся прыняць удзел у юбілейнаму драматургу, п'еса якога "Гута" ў 30-я гады, як кажуць, вывела тэатр "у людзі" на першай усесаюзнай алімпіядзе мастацтваў у Маскве, дзе купалаўцы занялі першае месца (падзяліўшы яго з тэатрам Грузіі) і праславіліся не толькі ў Савецкім Саюзе, але і за мяжой. Адным словам, "аддзякавалі" свайму імянінніку. (Французы нездарма кажуць: "Ён не даў мне жыць за тое, што я не даў яму памерці". Дарэчы, гэта была любімая прымаўка майго бацькі). Такіх "падзякаў" было шмат. Саюз беларускіх пісьменнікаў і Міністэрства культуры, да прыкладу, ні адным словам не адгукнуліся ў прэсе пра 100-годдзе творцы, які, як ні круці, а ўнёс вялікі ўклад у гісторыю беларускай культуры. Гэта ж дзіва! Нават партрэт Рыгора Кобеца, які шмат гадоў захоўваўся ў Доме літаратара, да яго 100-годдзя таксама знік. І зноў шапатак: "Замачылі. У падвале". У нас "замочваць" модна, калі не чалавека, дык яго творы. Зручней было б спаслацца на Свіслач, але рака ў гранітных берагах даўно не разліваецца, нават у вясновую паводку.

Як жа тут не нараджацца легендам? Старажытныя грэкі, няздольныя растлумачыць з'явы прыроды, самі рабілі намаганні ўнесці яснасць. Так узніклі знакамітыя грэчаскія міфы. Вось і я прачытала аб сваім бацьку ў газетным артыкуле маладога, мілага і спачувальнага аўтара, які ні разу не бачыў Кобеца, таму сам "намаляваў" яго партрэт (бо дзе прачытаеш!): "Каларытны гэта быў чалавек, высокі, з рыжаватай, кранутай сівізнай чупрынай, пышнымі вусамі". Як жа тут не ўсімхнешся! Рыгор Кобец быў крыху ніжэй сярэдняга росту, рыжым не быў ніколі (нават не фарбаваўся), але вусы сапраўды былі пышныя, а пасля і бараду адпусціў. У сталасці ён нагадваў Карла Маркса, хоць не падзяляў яго палітычных поглядаў і нават змагаўся з "прызраком коммунизма", які хадзіў па Еўропе. За сваё вальнадумства мой бацька і трапіў у ГУЛАГ.

Р. КОБЕЦ з любімым унукам Дзімам (зараз журналіст Д. Філімонаў). Партрэт Р. Кобеца, выкананы ўнукам Дзімам у школьныя гады.

А цяпер пра асноўныя вехі жыцця Рыгора Кобеца.

З яго паказанняў у засценках НКУС у 1938 годзе: "Маці мая, уроджаная Драч Мотра Яфімаўна, сялянка, нарадзілася ў вёсцы Севярынка Кіеўскай губерні. Яна з маленства пакінула вёску і да замужжа рабіла кухаркай у паноў у горадзе Адэсе (у тым ліку ў Пурышкевіча. — А. К.-Ф.), а затым у Елісаветградзе (Кіраваградзе). Я нарадзіўся ў 1900 годзе, 12 ліпеня (па нашаму стылю 25 ліпеня, у дзень святага Якава. — А. К.-Ф.), быў незаконнанароджаны". Па аповедах бацькі, мая бабка Мотра была прыгажуняй і выдатнай гаспадыняй. Дзякуючы таленту кулінара, ёй удалося накапіць грошы, а затым у Елісаветградзе купіць хатку і выйсці замуж за селяніна Мусія Сандыгу (пазней абое перайшлі ў мяшчанскае саслоўе). Так у майго бацькі з'явіўся айчымы. Хату перабудавалі ў пяржарню, і пачалося заможнае жыццё.

З васьмігадовага ўзросту Міхайла (сапраўднае імя бацькі) вучыўся ў царкоўнапрыходскай школе, у народным вучылішчы, а калі яму споўнілася 10 год, дзякуючы намаганням настаўнікаў, яго, як здольнага вучня, перавялі ў земскае рэальнае вучылішча. У дакументах ён лічыцца як Міхайла Драч.

Драч — прозвішча яго дзеда па мацярынскай лініі. Па сямейных паданнях, Драчы вядуць свой род ад казацтва Запарожскай Сечи. Адзін з дзядоў "драў" крупы, адсюль і пайшла мянушка "драч", прыліпла і стала прозвішчам.

Міхайла Драч быў наравістым хлапчуком і даволі часта трапляў у "карцэр" за тое, што абараняў свой гонар кулакамі (рэжым у вучылішчы быў вельмі строга, кандуіт не мінаў нават "барчукоў"), у выніку псаваліся адносіны з настаўнікамі. А тут і ў сям'і ўсё пайшло "наперакос". У пяржарню прыходзілі большавікі і сістэматычна забіралі грошы "для рэвалюцыі" (і тады былі рэкеціры). Бацькі збяднелі, айчымы пачаў піць і ўшчэнт разарыўся.

Вось як Рыгор Якаўлевіч прыгадвае той час: "У 1913 годзе бацькі мае "прагарэлі". Пачаліся мае непрыемнасці. Перабоі з платай за навучанне, не было за што купіць форму, пагарда з боку вучняў і настаўнікаў. Зноў навалілася маё "байстручавства". Ім калолі мне вочы. А каму пойдзеш скажаш? Бацькі не разумелі, не хацелі разумець. Я ім пра зверскі рэжым у вучылішчы, а яны мне адно дзяўбуць: "Цярпі — але вучыся, хоць лопні, а цярпі". А як цярпець? На кіпны я адказваў мардабоем, а дома мяне за гэта білі, пакуль не траціў прытомнасць.

Адным словам, жыццё маё стала пеклам, і калі грывнула першая сусветная вайна, я ўцёк на Аўстрыйскі фронт...

26 красавіка 1915 года ў баі пад Каламіяй я быў паранены разрыў-

ной куляй у правую руку. Накіравалі мяне на лячэнне ў родны Кіраваград. Вылечылі, на фронт больш не пусцілі і дазволілі вучыцца далей у рэальным вучылішчы. Гэта мяне ўзрадавала, але не надоўга. Ад платы за навучанне аслабанілі, а здэкамі і кіпнамі ўзнагародзілі яшчэ больш. Рэжым у вучылішчы быў жорсткім. Над беднотай здэкаваліся. Вучань Навум Лур'е застрэліўся. Вучань Гусараў кинуўся пад цягнік і загінуў. Я не вытрымаў і таксама спрабаваў пакончыць жыццё самагубствам. Лячылі мяне ў шпіталі Чырвонага Крыжа. Вылечылі і... выключылі з рэальнага вучылішча".

А потым грывнула лютаўская рэвалюцыя, і мой бацька ўвайшоў у канфедэрацыю анархістаў групы "Набат". Цяпер яго акружалі такія людзі, як Барыс Волін, Максютка, Аксенфельд. Двое першых сталі яго духоўнымі настаўнікамі і ўцягнулі ў актыўную палітычную барацьбу.

Зімой 1920—1921 года ён прымаў удзел у контррэвалюцыйным мяцяжы ў конарміі Будзёнага (на той час мой бацька там служыў), мэтай якога было звяржэнне большавіцкай улады і аддзяленне Украіны ад савецкай Расіі. Мяцежнікі рыхтавалі вялікае паўстанне, якое вясной павінна было ахапіць усю Украіну, Дон, Кубань... Меркавалася адрэзаць Маскву і Чырвоны Петраград ад асноўнай базы харчавання і тым аслабіць сілы большавікоў. Чатыры месяцы рыхтавалі анархісты гэты мяцеж. Але змова была раскрыта елісаветградскім ЧК дзякуючы правакатару. Пачаліся арышты.

Майму бацьку ўдалося знікнуць. Нейкі час ён хаваўся ў сявякоў на Украіне, а потым апынуўся ў Беларусі. Ён змяніў прозвішча, імя, год і месца нараджэння. З гэтага часу і назаўсёды ён — Кобец Рыгор Якаўлевіч, законспіраваны выгнаннік, якога прымуслілі пакінуць радзіму. Адзін чалавек сказаў: "Кобец належыць да геніяў анархізму часоў грамадзянскай вайны". На вялікі жаль, на гэты раз перамаглі "геніі", якія распачалі кровапралітную грамадзянскую вайну.

Мой бацька разумеў, што большавікі захапілі ўладу надоўга, магчыма, назаўсёды. Трэба было пачынаць новае жыццё. Яму ж усяго толькі дваццаць! Такіх, як ён, бясшартных і бяздомных, шмат бадзялася па залітай крывёю зямлі пасля разбуральнай грамадзянскай вайны. На дарогах валяліся распухлыя трупы, тысячы жыццяў забіралі голад, эпідэміі сыпнога і брушнага тыфу.

З "Аўтабіяграфіі" бацькі: "Вясной 1921 года страшэнны голад паразіў усю краіну. Засуха згубіла ўраджай. Мёртвыя людзі валяліся на вуліцах. Я перасце амаль усю краіну, бачыў жахлівыя вынікі голаду, разрухі". Ці да пашпартоў тады было! І таму хоць на нейкі час, але можна было свавацца.

І ён стаў Кобецам, фактычна прызнаўшы сябе сынам дырэктара

СКРОЗЬ ЧОРНУЮ ХМАРУ

рэальнага вучылішча, у якім вучыўся.

Чаму ён выбраў менавіта гэта прозвішча? Ён жа мог назвацца любым іншым, маючы ў кішэні пустыя бланкі пасведчанняў са штампамі, пячаткамі і нават подпісамі, якімі яго забяспечылі анархісты для вярбоўкі людзей у контррэвалюцыйную змову.

З ліста майго старэйшага брата: "Складаная справа з яго біяграфіяй, таму што ён кожны раз апавядае пра сябе з рознымі нюансамі. Адно бяспрэчна: Кобецца, дырэктар рэальнага вучылішча ў Елісавецградзе, ён іншы раз прыгадваў, гаварыў пра яго з вялікай цэльнай і павагай. Аднойчы назваў яго надворным саветнікам. Але ні разу ніколі не казаў, што ён яго бацька".

Ніколі не казаў ён і пра тое, што вучыўся ў земскім рэальным вучылішчы. Земскае рэальнае вучылішча было заснавана елісавецградскім дваранствам, і вучыліся ў ім у асноўным дзеці багатых землеўласнікаў. Паспрабуй даказаць, што ты да іх не належыш. ЧК не паверыць. Бальшавікі ж дваранам літасці не давалі. Вось і давялося хаваць не толькі прыналежнасць да анархіі, але і тое, што вучыўся ў прывілеяванай навучальнай установе. ЧК шукала анархіста Міхайлу Сандыгу, двараніна Якава Кобецца (цяпер і гэта стала вядомым), а Рыгора Кобецца не шукаў ніхто.

Бацька пакідаў радзіму. З яго паказанняў: "Але куды ісці? Кола замыкалася, і я рашыў пераехаць на Беларусь, дзе мяне ніхто не ведаў, а пры магчымасці перайсці граніцу. З тае прычыны, што на чыгунцы падарожны правяралі вельмі ўважліва, я накіраваўся ў Беларусь пехам, напрамкі праз ясы, і толькі калі-ніколі карыстаўся праселачнымі сцежкамі... Праз які час я быў арыштаваны ў адной з маленькіх беларускіх вёсчак (назваў не памятаю). Адтуль мяне накіравалі ў вёску Махновічы, якая знаходзіцца ў 56 верстах ад граніцы... Там мяне дапрасілі, а на другі дзень мяне канваіравалі ў горад Мозыр на Прыпяці і перадалі ў распрадзжэнне ЧК... Перавялі ў Мінск, у ЧК Беларусі".

Чатыры месяцы сядзеў Рыгор Якаўлевіч у падвале на вуліцы Савецкай (цяпер праспект Скарыны). На допыт не выклікалі ні разу. Там ён захварэў на сыпны тыф. Пад моцнай вяртай ляжаў у востразаразнай бальніцы на вуліцы Крапоткіна. Аднойчы праходзіла звычайная разгрузка перапоўненых турмаў, і майго бацьку вызвалілі як памылкова затрыманую асобу. Гэта адбылося 1 студзеня 1922 года. Далейчы ён і застаўся працаваць у той жа бальніцы качагарам. На той час адзежы не хапала ні хворым, ні здаровым. Майго бацьку апраунулі ў адзенне нябожчыка, і ён прыступіў да працы.

Качагарыць ён качагарыў, трэба ж было неяк жыць, але зноў пацягнула да літаратуры. Гэту цягу і любоў да літаратурнай творчасці прывіла яму "рэалка", якая давала сваім вухаванцам не толькі тэхнічную адукацыю, рыхтуючы інжынераў, але і гуманітарную, асноўнае месца адводзіла славеснасці. Менавіта там ён атрымаў літаратурную падрыхтоўку, пазнаў сакрэты драматургіі, таму што настаўнік славеснасці, ён жа дырэктар вучылішча Якаў Паўлавіч Кобецца, шмат увагі надаваў драмгуртку (ён захапляў-

ся тэатрам) і тэорыі драматургіі, якая нават уваходзіла ў праграму навучання. Кім толькі ні працаваў Рыгор Якаўлевіч пасля вучылішча: і токарар на заводзе "Эльворці", і маркіроўшчыкам на чыгуначнай станцыі Елісавецград-Таварная, і качагарам на мінскіх заводах "Пралетарый" і "Беларусь", а ўсё ж літаратура перамагла. Яна стала сэнсам жыцця майго бацькі. Нават будучы палітэкам, у жудасных умовах сталінскага лагера ён і латышскі пісьменнік Эдуард Саленіек (родам з Віцебшчыны) арганізавалі свой "саюз пісьменнікаў", які існаваў нядоўга, але хоць на нейкі час служыў аддушнай знерваным, галодным, змучаным зэкам. А ў ссыльцы Рыгор Якаўлевіч кіраваў драмгуртком, пісаў і ставіў аднаактовыя п'есы і сам іграў ролі.

Беларускі пісьменнік Я. Садоўскі прыгадваў: "Рыгор Якаўлевіч жыў літаратурай, любоў да яе, вернасць ёй нібыта перавышалі, засланялі ўсё астатняе".

Прайшло 80 год пасля таго, як былі "рэаліст" і настаўнік славеснасці вымушаны быў пакінуць сваю радзіму, хаваючыся ад чэкістаў. У 1920 годзе Якава Кобецца, былога нарадавольца, рэўтрыбунал аб'явіў "ворагам савецкай рэспублікі" за тое, што ён не падзяляў бурнай радасці з бальшавікамі, якія ўсталювалі савецкую ўладу на Украіне. Якаў Кобецца быў казначем саюза буйных зямельных уласнікаў і, вядома, не мог падзяляць гэтай радасці...

Елісавецградская газета "Известия" 22 верасня 1920 года абвясціла, што 9 жніўня рэўтрыбунал прызнаў ворагамі савецкай рэспублікі групу буйных землеўласнікаў, у тым ліку Я. П. Кобецца, якія ўцяклі ад савецкай улады. Рэўтрыбунал пастанавіў: "Принимая во внимание их материальное и социальное положение, признать всех вышеперечисленных лиц врагами советской республики, все их имущество, в чем бы оно ни заключалось и где бы ни находилось, конфисковать в пользу республики..."

Настоящий приговор в отношении лиц, признанных врагами советской республики, широко опубликовать во всех советских печатных изданиях как на территории всей Украины, так и на территории Великороссии.

Всем юротделам как уездных, так и губернских городов предлагается сообщить этот приговор во все советские учреждения.

Всем гражданам, у которых могут скрываться все лица, признанные врагами советской республики, по подложным паспортам, предлагается немедленно выдать их властям, ибо в противном случае граждане, укрывающие этих лиц, будут также признаны ревтрибуналом врагами советской республики и объявлены вне закона".

Крыху пазней, ужо зімой 1921 года, і мой бацька мусіў ратавацца ад чэкістаў пасля выкрыцця антысавецкай змовы.

У 1987 годзе я атрымала лісты з Украіны ад кіраваградскіх даследчыкаў, у якіх да мяне звярталіся як да ўнучкі

Якава Кобецца, дырэктара земскага рэальнага вучылішча Елісавецграда, вядомага педагога, гісторыка і славесніка. Нават "Літаратурны слоўнік Кіраваградчыны" даслапі з прозвішчамі знакамітых землякоў, дзе знайшлося месца і майму бацьку, як вядомаму беларускаму пісьменніку і сыну Якава Кобецца, паважаннага ў Елісавецградзе чалавека. Прызнацца, мяне гэта не вельмі здзівіла, таму што легенды аб нашай радаслоўнай я чула з маленства, былі намёкі і на "блукітную кроў" па бацькоўскай лініі, але пра гэта казалі шэптам, бо час быў такі. Цікаваць да свайго земляка кіраваградцы праяўляюць не малую, але інфармацыя іхняя, на жаль, супярэчлівая. У 1988 годзе мяне праінфармавалі, што ў Я. Кобецца было тры дачкі і не былі ні шлюбных, ні пазашлюбных сыноў. А гэта ўжо смешна, бо ніхто ніколі не даказаў, ці былі ў яго пазашлюбныя сыны, ці не.

Як бы там ні было, а Якаў Кобецца адыграў вялікую ролю ў жыцці майго бацькі, у выбары прафесіі і трывала ўвайшоў у яго біяграфію як выкладчык літаратуры, дырэктар навучальнай установы, у якой вучыўся мой бацька, як чалавек, якога ён не мог не паважаць, таму што абодва змагаліся па адзін бок барыкады. Агульнае было і ў лёсе, і ў характары: баявітыя, выселья, таленавітыя, смельцы і непрымірымыя да камуністаў.

І ўсё ж даследчыкі сёе-тое адшукалі. Устаноўлена, што ў 1915 годзе майго бацьку ўсынавіў мешчанін Мусій Сандыга. Знайшліся яго публікацыі ў елісавецградскіх газетах "Наша жизнь" і "Друг народа" з першымі вершамі і подпісамі — "Солдат Михайло Сандыга". Пад гэтым прозвішчам мой бацька быў арыштаваны і кінуты ў турму гайдамакамі за верш "Лавочка" (1918 год), дзе ён высмеяў гетмана Паўла Скарападскага, якога на гетманскі трон пасадзілі немцы, захапіўшы Украіну. (Гэта быў яго першы арышт. Архіўныя дакументы захаваліся ў кіраваградскім аддзеле КДБ). Пацвердзіліся яго ўцёкі на Аўстрыйскі фронт падлеткам і шэраг іншых біяграфічных фактаў, апісаных Р. Кобеццам у яго "Аўтабіяграфіі".

Завяршыліся рэвалюцыйныя прыгоды Рыгора Кобецца. Пачалося новае жыццё пры савецкай уладзе, а гэта быў, хоць і яркі, але вельмі кароткі перыяд.

З 1926 па 1936 год — самы плённы час яго творчасці. Кінарэжысёр П. Шамшур прыгадвае: "Грышка-качагар. Рыгор Кобецца. Ён быў першым у Беларусі: першым рабочым-драматургам, стваральнікам першай п'есы аб рабочым класе БССР, першым прафесійным сцэнарыстам кінафабрыкі "Савецкая Беларусь".

У 1930 годзе на першай усесаюзнай алімпіядзе ў Маскве яго п'еса "Гута" з трыумфальным поспехам прайшла па тэатрах усяго Саюза і за мяжой. У 1933 годзе на экраны выйшаў першы гукавы і першы на беларускай мове фільм "Двойчы народжаны", які стаў этапным у беларускім кіне-

матографе, а ў 1936-м — фільм "Шукальнікі шчасця" (абодва кінатворы ўвайшлі ў залаты фонд краіны).

У сакавіку месяцы 1935 года мяне выклікалі ў Мінск. У акадэмічным дзяржаўным тэатры імя Я. Купалы (БДТ-1) Савет Народных Камісараў і ЦВК Беларусі ўсеагульна і ўрачыста надалі мне званне заслужанага дзеяча мастацтваў БССР, — прыгадвае бацька. Ён і А. Вольны былі першымі беларускімі пісьменнікамі, якім нададзена гэта высокае званне за станаўленне і развіццё беларускага кінамастацтва. — Я трывала ўвайшоў у кола пісьменнікаў, кампазітараў, артыстаў. Мне дапамагло сяброўства з Янкам Купалам, Кузьмой Чорным, Платонам Галавачом. Знаёмства творчае і асабіста-бытавое з украінцамі М. Кулішам, Дасвітнім, Астапам Вішняй, Ірганом, У. Сасюрам, з двума Кулікамі і А. Карнейчуком акрыляла мяне і натхняла на далейшую творчую працу.

Яго творы ставілі вядомыя рэжысёры Е. Міровіч, А. Аршанскі, У. Корш-Саблін. У п'есах і фільмах ігралі лепшыя артысты Беларусі: У. Крыловіч, У. Уладзімірскі, У. Платонаў, Г. Грыгоніс, Л. Рахленка і іншыя. У яго фільмах пачыналі свой творчы шлях Б. Бабачкін, Л. Кміт, М. Цароў, Т. Гурацкая, А. Барысаў, здымаліся ўжо вядомыя артысты, такія, як В. Зускін, М. Блюменталь-Тамарына, І. Бій-Бродскі. У стварэнні фільма "Шукальнікі шчасця" прымаў удзел С. Міхаліч. У творах гучала музыка І. Дунаеўскага, І. Ільіна, А. Туранкова. Таленавітага і пладавітага пісьменніка падтрымлівалі старшыня Саўнаркама БССР М. Галадзед і старшыня ЦВК БССР А. Чарвякоў.

Шмат было творчых задумаў у шчаслівага бацькі. І раптам на самым узлёце, калі ён стаў прызнаным вядучым беларускім драматургам і слава спадарожнічала яму, чорнай навалай наляцеў 1937 год. І ўсё абарвалася. Пачаліся масавыя арышты. Яму, былому анархісту, трэба ратавацца ў першую чаргу. І ён паехаў на Далёкі Усход. Але і там не было паратунку.

Бірабіджан. 1938 год. 15 ліпеня бацьку арыштавалі. Гэта адбылося пасля публікацыі артыкула "Політычнае імя пісателя Кобецца" ў газеце "Біробіджанская звезда", у ім гаварылася аб тым, што Кобецца, ідучы па вуліцы, павітаўся за руку з "ворагам народа" і нават размаўляў з ім. У той час гэтага было досыць для арышту. Такіх "пільных" савецкіх патрыятаў было шмат, яны стараліся ўтапіць свайго сябра па пярэ, каб выслужыцца перад уладамі і самім не апынуцца ў падвалах НКУС.

На гэты раз абышлося. Праз дзевяць месяцаў следства, допытаў і катаванняў яго аслаблені з-пад варты непасрэдна на судзе, бо не змаглі даказаць яго прыналежнасць да іншаземнай разведкі як шпіёна (яму інкрымінавалася і гэта). За анархію ён не пацярпеў, таму што яшчэ ў 1927 годзе пастановай ЦВК СССР была аб'яўле-

на амністыя ўсім удзельнікам грамадзянскай вайны, якія змагаліся супраць Саветаў, у тым ліку і анархістам, акрамя Махно, Дзянікіна, Врангеля і іншых (цяпер і яны рэабілітаваны).

Хабараўск. 1941 год. 4 снежня мой бацька зноў арыштаваны па даносе сяброў-пісьменнікаў за антысавецкую агітацыю і прапаганду (арт. 58—10).

З ліста ленинградскага паэта Сямёна Бытава: "Дорогой батька Рыгор!.. Ездил я с А. Чепуровым в Хабаровск в 1975 году, както разговорился с Роголем, ныне уже покойным, и я ему в упор сказал, что по некоторым данным известно мне стало о роли Нагишкина в судьбе Кобецца и, что удивительно, Роголь подтвердил целиком и полностью. Тогда я стал думать, а не приложил ли Ди-ма руку к ТОЗУ вообще, где была в те годы ужасная утечка людей?"

З абвінаваўчага заключэння УНКУС Хабараўскага краю (следчая справа № 331): "26 октября 1941 года, находясь в квартире Нагишкина, в беседе с последним в присутствии его жены Черной Кобец Г. Я. высказывал ряд контрреволюционных выпадов против вождя ВКП(б) и мероприятий, проводимых правительством.

Выражая ненависть к коммунистической партии среди своих знакомых, Кобец распространял по адресу вождя ВКП(б) разного рода клеветнические измышления..."

З дакументаў відаць, што Кобецца па заданню правакавала на "шчырую" размову група з пяці чалавек, частуючы яго на кватэры. Дорага заплаціў Рыгор Якаўлевіч за іхнюю "гасціннасць". На гэты раз яму пагражаў расстрэл. Але Асобай Нарадай без суда і следства ён быў сасланы ў перавыхаўчы лагера на 10 год. Спяраў у Тайшэтлаг, на будаўніцтва чыгункі (БАМа), затым у Манголію, зноў у Сібір, а пасля пажыццёвая ссылка ў кіргізскія стэпах. (Пра пакуты палітэкаў у канцлагеры Р. Кобец расказаў у аповесці "Ноеў каўчэг").

У 1960 годзе Рыгор Якаўлевіч быў поўнасцю рэабілітаваны. Але беларускія камуністы не даравалі яму анархіі. У 1963 годзе яго незаконна пазбавілі персанальнай пенсіі рэспубліканскага значэння, забаранілі друкаваць яго лепшыя творы, замоўчвалі яго заслугі ў 30-я гады.

Гэта быў час, калі канчалася кароткая "адліга" і пачыналася "замаразкі". Новая "траўля" адбілася на здароўі Рыгора Якаўлевіча, і ў 1976 годзе ён цяжка захварэў на інсульт. Яму заставалася жыць яшчэ цэлых чатырнаццаць год. Але што гэта за жыццё ў "матрацнай магіле"? 9 снежня 1990 года яго не стала.

Прайшло шмат гадоў. Час сцірае з памяці многае, калі не пакінуць пасля сябе архівы. Але і яны не вечныя, іх выкрадаюць, фальсіфікуюць, знішчаюць тыя, хто баіцца выкрыцця. Даносчыкі яшчэ жывуць. Не ва ўсіх абуджаецца пачуццё раскаяння, як у Нагішкіна (калі пачалася "адліга", ён пакончыў жыццё самагубствам. А можа баяўся расплаты?). І таму трэба спяшацца пісаць і друкаваць вялікімі тыражамі, каб хоць што-небудзь дайшло да нашчадкаў.

Усім вядома: менавіта яны, даносчыкі, намагаюцца ачарніць палітрэпрэсаваных, выстаўляюць іх крымінальнікамі, каб апраўдаць сябе і злачынствы карнікаў, тым самым пазбавіць вінаватых ад гістарычнай адказнасці. Колькі разоў мне даводзілася адбіваць падобныя атакі! І я перамагла. Таму што верыла ў сумленнасць майго бацькі, верыла ў сваю правату. Сама гісторыя даказала, што праўда была на баку такіх, як Кобецца. І ніякае ачарніцтва да іх не прыстане.

Як магутныя белыя лебедзі, што праляцелі скрозь чорную хмару, яны застануцца белымі. У нашай памяці. Назаўсёды.

Здымак польскага фотамайстра Томаша КІЗНЫ. Варкута, красавік 1991 года. Шахта 29.

Аповесць «Ноеў каўчэг» напісана Р. Кобецам у 1964 годзе. Гэта страшны дакумент аб тым, як у гады сталінскіх рэпрэсій палітвязняў трымалі за калючым дротам разам з рэцыдывістамі, якія беспакarana іх знішчалі. Рэдакцыя часопіса, у якую Р. Кобец прынёс свой рукапіс,

адмовіла яму ў публікацыі, таму што тэма ГУЛАГа была ўжо забаронена. І толькі ў 1989 годзе «Ноеў каўчэг» быў апублікаваны (часопіс «Нёман», № 3).

Р. Кобец — першы беларускі пісьменнік, які адважыўся напісаць праязны твор на тэму ГУЛАГа.

Рыгор КОБЕЦ

У БАРАКУ

(УРЫЎКІ З АПОВЕСЦІ «НОЕЎ КАЎЧЭГ»)

На нейкі час наступіла мёртва цішыня. Людзі прыслухоўваліся да выцця ветру. За вокнамі лютавала пурга. З дзікім выццём і віскатам раз'юшаны вецер заляпляў снегам аконныя краты, ад яго шалёных парываў калаціліся сцены, здавалася, увесь барак трасецца, як у ліхаманцы, ахоплены страхам. Вецер пранізваў барак наскрозь, часам ён з такой сілай налятаў на дах, што з пекі струменіў, а то і клубамі валіў чорны едкі дым. Гудзела-стагнала ў коміне. Кашлялі, чхалі і ляліся людзі, якія ляжалі на верхніх нарах.

— Зачыніце дзверцы, гады! Тут жа дыхаць няма чым!

— Як жа... спышаемся, — агрызалася «ніжня палата лорда». — Унізе холадна, хоць ваўкоў мароз.

І зноў пачыналася злосная сварка. У такіх хвіліны людзі, змардаваныя, з выматанымі нервамі адчувалі лютую нянавісць адзін да аднаго. Словы сыпаліся такія цыннічныя, такія абразлівыя, што ахопліваў жах. Адкуль яны маглі іх заплычыць? З якога жаргону? З якіх неведомых слоўнікаў? І калі ярасць ашалелых людзей напалілася да крайнасці, калі, здавалася, азверзлыя, яны накінуцца адзін на аднаго і сплятуцца жудасным клубком, сярод гэтага гармідара раптам завывае мяккі, лірычны тэнор, які браў за душу.

Что день грядущий нам готовит?
Его наш взор напрасно ловит.
Снега сибирские метут,
Они нам отдых принесут...

І як ні дзіўна, сварка патухла раптоўна, як і ўзнікла. Спяваў Вася Зяленін, маляды эстраднік Ленінградскай філармоніі, які ніколі не журыўся.

— Малайчына, Вася! Замрыце, сука!.. Ціха!.. Вася! Галубчык, спявай!
— «Спой, светик, не стыдись». А што, калі...

— Маўчы, гад! Спявай, Васёк, спявай... Мы слухаем.

І Вася спяваў. Экспромтам вар'іраваў ён на розныя лады зялёную многім арыю Ленскага, спяваў з вялікім пачуццём, з агеньчыкам перад самай уздзячнай публікай.

Погонят завтра на работу?
Иль, может, отведут в кондей?
Нас всех гнетет одна забота:
Закончить срок наш поскорей.

А калі замёр недзе пад столлю барака Васяў голас, нібыта гром грывнуў сярод яснага неба, здавалася, столь абрынецца на галовы рабацаг... Гэтак апладзіравалі міламу юнаку экі. Ніводнаму спеваку ў свеце не даставалася столькі апладысменту, самых ласкавых эпітэтаў і гарачых падзяк.

Юнак сціпа ўсміхаўся. Твар яго свяціўся такой дабрывёй, такім душэўным прыветам, што рабацагі гатовы былі падняць яго на рукі, каб несці да святла, да сонца.

Дзіўныя рэчы іншы раз адбываюцца ў свеце. Там, дзе спатрэбіліся б намаганні цэлай групы наглядчыкаў ці канвою, адзін толькі задушэўны голас Васі Зяленіна ўціхамірыў паўтары сотні агрубелых, раз'юшаных, гатовых на ўсё людзей.

— Дарэмна хай падымалі. Вася мае рацыю, заўтра, безумоўна, адлачнем.

— А я што казаў? Буран зацяжны... кантоўка забяспечана.

— Эх і выплюся ж я за ўвесь месяц!.. Лёна, ты мне баланду прынясеш?

— Пытаешся... Эй, вы!.. Ніжня лорды, можаце дзверцы не зачыняць.

— Даўно бы так. Не задушэць дымата, затое будзе целпата.

Людзі, якія пяць хвілін назад, як ачмурзлыя, крычалі да хрыпаты, гатовыя да бойкі, ужо размаўлялі паміж сабой ціха і мірна. Васева песня, сугучная думкам і марам рабацаг, супакоіла ўсіх. Даліся ў знакі і стомленасць, недададанне, беспрасветная горка бязрадаснага існавання. Іменна так: не жыцця, а існавання.

Дзень пачынаўся як звычайна. Шумелі і сварыліся «шакалы», штохвілінна ляпаючы лянчымі дзверцамі. Куляй выляталі рабацагі на кухню за баландой з кацялкамі, бляшанкамі ад кансерваў, нават з берасцянымі ўральскімі туюскамі. Бесперапынна ляпалі ўваходныя дзверы, і клубы марознай пары ўрываўліся ў барак. У брудных, страшэнна завздганых коўдрах неслі бригадзіры з хлебазэкі доўгачаканыя пайкі. Акружала бригадзіраў надзеяная, з самых дужых рабацаг «ахова», узброеная здаравеннымі бязрэзавымі дрынамі. Інакш нельга. Без такой аховы хлеб не данясе. Наляццё у ранішніх прыцемках натоўп «шкоды», расхапае пайкі, і застанецца ўся бригада галоднай на цэлыя суткі. Вінаватых не знойдзеш, а хлебазэка больш ні грама не даець, хоць ваўком вый, хоць зямлю еш. На ніжніх нарах пры святле лучын (каб было відней) ішла звычайная раздача паек. Крык... гвалт... ляянка, а часам і слёзы, ці злосна-пакучыя, ці горкія ціхія слёзы.

— Сімакоў — сямісотка!
— Раманенка — сямісотка!
— Латышаў — шэсцьсот!
— Курылін — васьмісотка!
— Антанюк — пяцісотка!
— Бригадзір! Зноў мне сярэдзінка? Сёння ж мая чарга на гарбушку, а мне...

Лясь!.. Звонкая аплявуха бригадзіра — кароткі і пераканаўчы адказ. Інцыдэнт, як кажучы, вычарпаны. Прэтэнзіі больш няма.

— Крамарчук — шасцісотка!
— Федасееў — чатырыста грам, як лёду!

— Па новай чатырыста? — Федасееў, размазваючы па твары слёзы, крычыць дрыготкім ад крыўды голасам: — Не вазьму!.. Бригадзір! Я ж гэтак дайду... Я ж дубара дам...

— Менш фасонь — большай пайка будзе, — безапеліцыйна, як адрэзаў, бригадзір.

Скардзіцца дарэмна. На каго скардзіцца і каму? Хто цябе будзе слухаць? А калі і выслухаюць — не павераць.

— Не філонь, падлюка, вкальвай. Бригадзір падмануў? А што рабіць бригадзіру? У брыгадзе шэсць «рыл», рэцыдывістаў-законнікаў. Жраць яны хочучы? Хочучы. А працаваць?

— Ты што, падло, шэсць рыл не можаш пракарміць? Што ж ты за бугор? Нам вкальваць не паложана, мы ў аўтарытэце. Вырыгні пайку і скажы, што знайшоў. Сумеі вырыгнуць. Менш васьмісотак не бяром. Уразумей... пакуль мы цябе «не сработалі».

Пагроза страшная. Бригадзір гэта ведае добра і баіцца. Ужо не аднаго бригадзіра «сработалі». Вось чаму пай-

ка Федасеева цягне чатырыста грамаў, «як лёду». Вось чаму Федасееў, Мікалаенка, Райхельсон, Бецінш, Шпілеўскі, Абдурахманаў і іншыя атрымліваюць па чатырыста грамаў, нягледзячы на тое, што яны працуюць. І вось чаму гэтыя людзі хварэюць пелаграй і дыстрафіяй — грознымі, страшэннымі спадарожнікамі голаду. «Законнікі», або «людзі», як яны сябе называюць, не надрываюцца ад працы. У іх блакітная кроў, ім усё дазволена. Яны нахабныя, груба адбярочу пасылку, паб'юць рабацагу і знімуць з яго барахло. У іх сімвал веры: «нахабства — другое шчасце». Гэта яны ўкаранілі ў лагерах сваю, нідзе і нікім не запісаную заповедзь: «Памры ты сёння, а я заўтра!»

Скардзіцца? І не смей. Калі не тут, не на гэтай калоне, дык на лобой перасыльцы цябе абавязкова «сработаюць», прытым з лютасцю і садзізмам наймаверным. Яны будуць цябе падвешаць, выламваць рукі, вырываць зубы і пры гэтым рагатаць дзікім звырымным рогагам, смяюцца да колік у жываце і спяваць, а больш дакладна, раўці на ўсё горла песні, як толькі можна грамчыць, каб загнуць твой нечалавечы крык. Ні адзін нават самы драпежны звер на зямлі не можа параўнацца з імі ў жорсткасці, часта зусім бязмэтнай, непатрэбнай, а так... дзеля пацехі-забавы. «Мы людзі, мы ўркі, і нам дазволена рабіць з фраерамі ўсё, што нам захацацца. На тое яны і фраеры». І якімі яны бываюць агіднымі бяззліўцамі, калі вядзены да адчаю рабацага, не вытрымаўшы здэку, хапаецца за нож або сякеру. Як яны поўзаюць ля яго ног, цапуюць брудныя корды, моляць аб літасці і ў доказ сваёй адданасці і пакорлівасці ядуць зямлю, нават конскі гной, каб зберагчы сваё падленкае жыццё. І калі размякчыцца сэрца рабацагі, заўтра ж яны «паднікоўць» яго ўсёй бандай (адзін на адзін — ніколі) у цёмным кутку і ўчыняць над ім расправу такую жудасную, такую вынаходніцкую, якая нават у сне не сніпае вялікаму інквізітару Ігнацію Лаёле, якая нават д'яблу на самым донцы пекла не прыходзіла ў галаву.

Але вось з бойкай, крыкам і гвалтам закончана раздача хлеба. У бараку робіцца значна цішэй. Толькі ля печак, аблепленых дахадзягамі (быццам мухі на агрызку цукру), пануе ажыўленне і мітусня. На распаленай да чырвані пліце булькае ў кацялках запараная «па новай» баланда. І якімі толькі эпітэтамі ні аздабляюць галодныя рабацагі гэта традыцыйнае лагернае варыла!

— Суп рататуй! Па краях капуста, а ў сяродке...

— Крупінка за крупінкай ганяецца з дубінкай!

Хаця ні аб якіх крупінках і гаворкі быць не можа. Круп і ў паміне няма. Крупы значацца толькі ў раскладцы, распісанай і падпісанай лагернымі вяльможамі, а прасцей кажучы, «прыдуркамі», гэта значыць: бухгалтарам, пампабыту, рахункаводам прадстала, капцёрам і іншай саранчай. Крупы варацца ў асобным катле, аздобленыя баваўняным маслам, а часам нават і спецыямі, але... аб такой страве рабацагі нават марыць не смеюць. Гэта блюда багоў, гэты шэдэўр кулінарны не для іх...

...К абедаў буран сцішыўся раптоўна, як і наляцеў учора з вечаара. У высокім бяздонным небе павольна прапывалі рэдкія кучаравыя аблочки і там драбіліся ў бяскрайніх сняхгах мірыядамі рознакаляровых агеньчыкаў. Ціха пагойдваліся ў белых папахх сосны. Уся зона пакрылася шчыльным, ледзь хвалістым белым дываном і стала надзіва чыстай і, бадай, па-свойму ўтульнай.

Публікацыя
А. КОБЕЦ-ФІЛІМОНАВАЙ.

АЎТАКРОС

Адзін раз у сезон беларускія вадзіцелі ўсюдыходаў-джыпаў збіраюцца ў лясах пад Мінскам, каб ва ўмовах бездарожжа змагацца за званне самага ўмелага «джыпера» рэспублікі. На гэты раз яны саборнічалі ў арыентаванні.

НА ЗДЫМКАХ: нарада штурманаў: (злева-направа) Сяргей ЗВЁЗДНЫ, Дзмітрый СТРЫГА, Віктар РАКУЦЬ; усюдыходы на дыстанцыі.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ.

СМАЧНА ЕСЦІ

БОРШЧ З ФАСОЛЯЙ І ЯБЛЫКАМІ

Зварыць булён з ялавічыны і касцей ад вяндрліны і асобна — фасолі. Нарэзаць саломкай моркву, карань патрушкі, рэпчатую цыбулю і пасераваць, затым дабавіць тамат-пюрэ і вытрымаць на слабым агні яшчэ 10 хвілін.

У гатовы булён палажыць нарэзаную кубікамі бульбу. Пасля закіпання пакласці туды нашаткаваныя саломкай вараныя буракі, пасераваныя з тамат-пюрэ карэнні, муку, папярэдне разведзеную булёнам. За 5 хвілін да гатоўнасці пакласці нарэзаныя долькамі і ачышчаныя ад лупіні і насення яблыкі, адвараную фасолі, соль, цукар і воцат. Падаваць з мясам, сасіскамі і смятанаю.

300 грамаў касцей ад вяндрліны, 200 грамаў ялавічыны, 60 грамаў сасісак, 1 бурак, 4 бульбіны, 1 морква, 1 цыбуліна, 2 сталовыя лыжкі фасолі, 1 сталовая лыжка свінога тлушчу, 2 сталовыя лыжкі смятаны, 1 яблык, 2 сталовыя лыжкі тамат-пюрэ, 1 карань патрушкі, 1 сталовая лыжка трохпрацэнтнага воцату, 1 сталовая лыжка мукі, цукар, соль.

СВІНІНА, ТУШАНАЯ ПА-БАРЫСАЎСКУ

Невялікія кавалкі свініны пакласці ў гліняны гаршчок, дабавіць нашаткаваную рэпчатую цыбулю, нарэзаную бульбу, леча, часнок, зяленіва, соль і тушыць у духоўцы.

400 грамаў свініны, 300 грамаў леча, 1 цыбуліна, 1,5 лыжкі топленага сала, 3 долькі часнаку, 8 бульбін, зяленіва, соль.

ДРАНІКІ

Сырую бульбу надраць на тарцы, дабавіць муку, кіслае маляко ці кефір, соль і перамяшаць. Выкладаць лыжкай на моцна падагрэтую патэльню з алеем і пячы. Гатовыя дранікі пералажыць падсмажанымі з цыбуляй кавалкамі сала і паставіць на кароткі час у духоўку.

13 бульбін, 1—2 сталовыя лыжкі мукі, 7—8 сталовых лыжак алею, 2—3 цыбуліны, 100—200 грамаў сала, 0,5 шклянкі кіслага маляка, соль.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт на справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Тацяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела —
член рэдакцыі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнікі
Юрась ЛЯШКЕВІЧ,
Леанід МАРАКОЎ.
Спецыяльныя карэспандэнты
Нэллі ПРЫВАЛАВА,

Віктар СТАВЕР.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97, 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 828 экз.
Зак. 576.
Падпісана да друку 28.2.2000 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77)